

STELLAN BOJERUD:

Sovjetmaffian

I sin vittberömda bok "Okänd Soldat" låter författaren Väinö Linna den luttrade majoren Sarastie utbrista: "Det är tur att det finns yrken som militärens och fångvaktarens. Annars skulle de vara kriminella. Det är bara slumpen som avgör på vilken sida gallret de står och glör".

Arkadij Vaksberg: **Sovjetmaffian**. Norstedts 1991

Den iakttagelse Linna låter romanens major förmedla, har dock den begränsningen att den saknar relevans inom hela den sfär, som kallas det socialistiska systemet. Där har slumpvalet ersatts av skurkaktigheten som rekryteringsnorm till statens fiskala ämbeten, medan vanligt folk kastas i fängelse eller skickas till straffarbetsläger på slumpmässiga grunder.

Den 13 november 1947 publicerade den franska kommunistiska veckotidningen *Les Lettres Françaises* ett angrepp mot den i USA avhoppade förre medlemmen av en sovjetisk handelskommission, Viktor Kravtjenko, vilket ledde till en av samtiden mycket uppmärksammat rättegång i Paris. Skälet till den kommunistiska ilskan var att Kravtjenko tidigare skrivit boken "Jag valde friheten" (svensk översättning 1948) om sina upplevelser av maktövertagelse och korruption inom det sovjetiska "arbetare- och bondeparadiset". Efter rättegången publicerade Kravtjenko ytterligare en bok, "Jag valde rättvisan", vilken utkom på svenska 1950. I denna staplade han ytterligare bevismaterial och påvisade ånyo sovjet-systemets omänsklighet. I Sverige blev reaktionen blandad: "Det Kravtjenko talar om berör ju förfluten tid, utrensningarna på 1930-

talet är ju bara historia! Det är säkert bättre nu!"

Som bekräftelse på bättre tider kom meddelandena om Stalins död och Berijas avrättning. Chrusjtjov höll i hemlighet inför partikongressen sin berömda vidräkning med Stalin-epokens skändligheter. Men lite betänkligt föreföll det dock när Boris Pasternak 1958 tvingades tacka nej till Nobelpriset i litteratur. 1970 utkom på svenska "Mitt vittnesbörd" av Anatolij Martjenko, som dessförinnan 1967 utsprits som samizdat. Den svenska reaktionen förmärktes knappast: "Det Martjenko talar om berör ju förfluten tid, förtrycket på 1950-talet är ju bara historia! Det är säkert bättre nu!"

1970 erhöll Alexander Solzjenitsyn Nobelpriset i litteratur, främst för det omfattande verket om "Gulag-arkipelagen", och tvingades därefter 1974 i landsflykt. Reaktionen blev den vanliga: "Det Solzjenitsyn talar om berör ju förfluten tid och är ju bara historia! Det är säkert bättre nu!"

Visst hade upphöjandet av Andrej Sacharov till mottagare av Nobels fredspris 1975 och den därpå följande "Sacharov-hearingen" i Köpenhamn påvisat fortsatt förtryck och korruption, men med till synes bibehållen värdighet kysste även västpolitiker kinderna på Brezjnevs, Andropov och Tjernenko: "Det Sacharov talar om berör ju förfluten tid och är ju bara historia! Det är säkert bättre nu!"

Så kom då "Gorbatjov den Gode" och hela västvärlden jublade. Nu var väl ändå Sovjetunionen slutligen rentvättad från alla illvilliga anklagelser och 1983 meddelade självaste statsministern Ingvar Carlsson att socialismen ingalunda var underlägsen i fråga om att skapa verkligt

välstånd. Sverige fortsatte att stödja allehanda kommunistiska regimer världen över.

Utgången av augusti-kuppen 1991 måste ha mottagits med ytterst blandade känslor av anhängarna till "kålsuparteorin", eftersom det samhällssystem som upplevdes såsom ett alternativ till den demokratiska marknadsekonomin, föll samman inför betraktarens ögon. Med sovjetstaten föll även myterna. Den om gode Lenin – instiftaren av hemliga polisen (Tjeckan) 1917 och strafflägren i Solovetsk, den om busen Stalin, som vantolkade den ädle Lenins läror och anbefalldes stora utrensningarna. Vidare myterna om den liberale Chrusjtjov och "avspänningens ursprunglige arkitekt" Brezjnev. *Glasnost* flödade över golven i Kreml.

Nyligen utkom Arkadij Vaksberg med boken "*Sovjetmaffian*", vilken är en skarp vidräkning med Leonid Brezjnevs och Jurij Andropovs Sovjetunion. Medan Andropov framstår som oegennyttig men otillräcklig maffiafiende, avslöjas Brezjnev och dennes svärson Jurij Tjurbanov jämte ett stort antal politiska koryféer ute i republikerna som mutkolvar av värsta sort. Mellan sovjetpolitiker och gangster sätts likhetstecken.

Vaksberg (född 1933) utbildade sig till juris doktor vid universitetet i Moskva och verkade som advokat, men främst som publicist, vilket ingalunda var någon ofarlig sysselsättning. "Ditt avskum, ditt as, ditt judearsle, knip din snuskiga käft, annars får du ångra det och då är det försent. Sluta upp med att slaska i din stinkande sionisttidning och håll käft om du vill leva. Jag hörde dig på Biblioteket för utländsk litteratur när du satte griller i huvudet på ärliga ryska människor och

dillade om maffian. Det är ni, era sketna judisar, som är maffia, och du ger fan i att förtala partiet och vårt älskade fosterland, och om det stjäls så är det hos er judisar, och det är bara rätt och riktigt. Ge fan i partiet, säger jag, ge fan i vårt älskade fosterland som inte är ditt, du skall ge fan i vårt fosterland, annars skall du få hänga som ett djävla kadaver - -" löd en av de många varningar han fick. Likväl vågade han ändå utge denna bok.

Den demokratiska världen är inte förskonad från gangster- och bossvälde, utan en ständig kamp förs mellan positiva samhällskrafter och de illegala syndikaten. Ibland lyckas de onda krafterna infiltrera samhällsstrukturerna. Det är likadant i den socialistiska världen, men eftersom allt är förstatligat finns det ingen fri marknad, som kan perverteras. Även detta måste följaktligen ske i statlig regi. Vaksberg påvisar hur de ledande männen i sovjetstaten förvandlas till tredje klassens gangsters, vilka tilldelats uppgiften att hålla vakt medan maffian systematiskt utplundrar folket samt hur varuknappheten medvetet framkallas i syfte att driva upp priserna och därmed berika dem, som förfogar över de åtråvärda resurserna. Han visar på hur mutsystemen fungerar. Det rör sig inte om några futtiga rubler, utan mer sofistikerade gåvor: Friplats på universitet och förtur till lägenhet för barnen. Begärliga och svåråtkomliga tomtmarker på semesterorter. Exempelen är många.

I mångt och mycket påminner det sovjetsystem Vaksberg avslöjar om ett schackspel, där bondeoffer är ett av de vanligaste dragen. Men en viktig undantagsregel, som skiljer sovjetspelet från vanligt schackspel, är rätten att fortlöpan-

de kunna byta karaktär på pjäserna och utkora en ny kung, vilket gör att spelet aldrig får något slut. Läggs därtill att antalet pjäser är till synes obegränsat.

Den 13 december 1984 gjorde den dåvarande sovjetledaren Konstantin Tjernenko ett bondeoffer och kastade mafioson och inrikesministern Nikolaj Sjtjokolov till vargarna. Denne valde att lämna livet för egen hand, efterlämnande ett brev till Tjernenko av följande lydelse: "Jag ber Er att förhindra att kälkborgerligt förtal av mig får husera fritt, något som på icke önskvärt sätt skulle skada ledarens auktoritet på olika nivåer, vilket alla på sin tid fick känna av, ända tills den oförglömlige Leonid Iljitj (Brezjnev) tillträdde". Överåklagaren Katusev fällde om Sjtjokolov följande eftermäle: "Han var ett barn av sin tid, inte bättre och förmodligen inte sämre än många andra av den tidens oligarkiska konstellationer. Enda skillnaden var egentligen att man lyckades avslöja Sjtjokolov medan några av hans samtida fick ett annat öde — de dog en naturlig död och vilar i frid på Nya Jungfruklostrets kyrkogård. En och annan lever som pensionär, gnisslar med löständerna och svär över perestrojkan och männen som hittat på den."

Kommunistpartiet har upplösts och sovjetstaten fallit sönder. Men vem har ännu lyckats lösa upp den sovjetiska maffian? Efter att ha läst Vaksberg, måste man fråga sig om det finns något reellt hopp om förändringar i det forna sovjetväldet. Hoppet för vanligt folk skulle då bestå i att det för människor trots allt går att leva även under maffiavälde — så länge man accepterar dess regler. I ett sådant samhälle förvandlas samhällets tjänare såsom åklagare och poliser till underbetalda lakejer, som för sin bärgning är beroende av maffians sportler. Det blir — för att tala med Sarastie — inte frågan om vilken sida gallret människan skall stå och glo, utan om hon skall vara kriminell med eller utan uniform. I ett sådant samhälle förbehålls fängelserna för en kategori — nämligen dem, som förbryter sig mot maffians oskrivna lagar.

Vilket öde väntar då våra grannar i öster och den orädda Arkadij Vaksberg? Därom vet vi intet, men förmodligen kommer blöta kindpusslar att hälsa de nya maktbarnen i öst och reaktionen förbli den vanliga: "Det Vaksberg talar om är ju bara historia! Det är säkert bättre nu!"